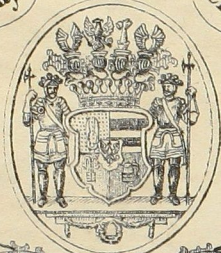

Zur
Gräfl. vom Hagen'schen

Majorats - Bibliothek

MÖCKERN

gehörig.

N° 1415

21
we

8
Q. D. B. V.

DE

VNIVERSITATE
DELINQVENTE
EIVSQVE POENIS

DISPVTABIT

PRÆSIDE

NICOLAO HIERONYMO
GVNDLINGIO ICT.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO BORVSSIAE REGI
A CONSILIIS INTIMIS ET ECCLESIASTICIS, IVRIVM
PROFESSORE ORDINARIO h. t. DECANO

PRIDIE NONAS NOVEMBRIS M DCC XXIV.

H. L. Q. C.

PRO PRIVILEGIIS DOCTORIS
CONSEQVENDIS

CHRISTIANVS PHILIPPVS STOLL

ZITTAV. LVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

Typis IOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

M DCC XXXIV.

UNIVERSITATE
DELLINOVENTE

DISPUTATIONE
FRASIDE
NICOLAUS HERONIMO
GANDLINGIO-ICT.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO BORUSSIAE REGI
CONSILII INTIMIS ET ECCLESIASTICIS COUNCILORUM
PROFESSORE ORDINARIO H. C. DECANO

THESE NOVAE NOVEMBRII M DC LXXIV
H. C. G.
PRO PRIMUM REGIS DOCTORIS
CONSECRANDIS

CHRISTIANVS PHILIPPVS STOLL

HABE MAGDEBURGENSIS
THEOPHILUS CHRISTIANUS HILDEBERTI ADAM TYPOT.
M DC LXXIV

INCLYTAE
REIPUBLICAE ZITTAVIENSIS
SENATVI AMPLISSIMO
*ILLVSTRIBVS MAGNIFICIS PRAE-
NOBILISSIMIS CONSVLTISSIMIS
PRVDENTISSIMISQVE*

VIRIS
CONSVLIBVS
SYNDICO
PRAETORIBVS
SCABINIS
SENATORIBVS
RELIQVISQVE

DOMINIS ATQVE PATRONIS
OBSERVANTISSIME COLENDIS
DISSERTATIONEM INAUGVRALEM SVAM

DEVOTA MENTE CONSECRAT
CHRISTIANVS PHILIPPVS STOLL
ZITTAVIENSIS.

Non e longinquo mihi ar-
cessendæ sunt rationes,
quæ me commouere, pu-
blice vt vos compellarem
quorum consilio ZITTA-
VIENSIVM regitur ciuitas , summoque
cum hominum amore inconuulsa perre-
fit hactenus. Numquam enim obliui-
scor , me plurima ac maxima VOBIS
debere , quorum etiam studiosissimus
semper extiti , meæque salutis funda-
menta in VESTRO potissimum fauore
ac beneuolentia collocaui. Nunc vero,
quoniam

DEDICATION.

quum ab academiis recedo, & domum redire cogito, eo me PATRIAE, quam summa cum pietate & fide semper colui, charitas trahit, nihil ut melius, neque laudabilius, neque honestius existimem, quam placere eiusdem PROCERIBVS, clarissimisque VIRIS, quorum iudicium est rectum, bonisque probatissimum. Igitur omnes vias occasionesque apprehendo, ut quæ fuerit vitæ studiorumque meorum ratio paullulum intelligatis; cumque Doctoris honores ambiendo in FRIDERICIANA publice disputauerim, facio iam, ut, quod cernitis, inaugurale specimen e cathedra ad vos perueniat, SENATVSQVE tam sapientis ac multis nominibus cognitissimi oculis iudicioque ea, qua par est, modestia atque obseruantia exponatur.

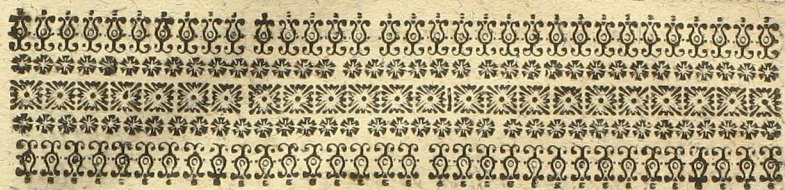
);(2

Nec

DEDICATION.

Nec dubito, quin pro singulari bonitate
VESTRA, hoc, quidquid est, muneris se-
rena fronte ac propitia in res meas vo-
luntate sitis accepturi. Semper enim iu-
dicaui, valiturum id, quod maiorem in
modum rogo, præsidium contra censuras
omnes, sique vos habeam, cuncta me ha-
biturum, quæ vnquam animo sum com-
plexus. Faxit igitur DEVS immortalis,
vt RESPUBLICA, cuius estis defensores,
VESTRIS vigiliis consistat, VESTRA pro-
uidencia perennet, VESTRISQUE officiis
crescat. Quod si fiat, PATRES conscri-
pti, inclyti SENATVS augebitur splendor,
amplificabitur dignitas, atque omnium
denique VESTRVM sapientiam, virtutem
ac decus nulla ætas silebit, nulla posteri-
tas conticescet. Halæ Magdeburgicæ
pridie Kalendas Nouembris MDCCXXIV.
CON-

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

- §. I. *Vniuersitatum qualitates generatim recensitæ.*
 §. II. *In definienda vniuersitatis voce dissident auctores.*
 §. III. *Laudatur Huberus. Proponitur definitio.* §. IV. *Cur tales in ciuitate magna occurrant communitates?*
 §. V. *Sunt illæ subimperio summæ potestatis, & personæ compositæ.*
 §. VI. *Ad quod intelligendum nulla opus est fictione vtut tota illa consociatio intellecta tantum percipitur.*
 §. VII. *Neque consensio vniuersitatis & conspiratio in vnum commento eget.*
 §. VIII. *Cur ius maioris partis in collegiis sit necessarium? Hobbessi argumentum non spernendum.*
 §. IX. *Diuisio vniuersitatum. Collegium, corpus.*
 §. X. *Quare tres minimum in iis personæ requirantur? Observatio Merillii.*
 §. XI. *Priuatorum iure vtuntur.*
 §. XII. *Delinquere dicuntur. Rationes in contrarium.*
 §. XIII. *Quibus respondetur, simulatque ostenditur, eas interdum vere delinquere. L. 15. §. 1. ff. de dolo malo exponitur. Hertii sententia confutatur.*
 §. XIV. *Vniuersitatis æquæ & rectoricis differentia. Delictum administratorum & Rectorum his, non vniuersitati tribuitur.*
 §. XV.

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

§. XV. Ratio dubitandi a liberarum rerum publicarum & quæ sui iuris sunt, exemplo desumpta refellitur. Nec diuersum in Imperii ciuitatibus admittitur. §. XVI. Repentinus multitudinis motus non est motus vniuersitatis. §. XVII. Communi consilio peccantes, siue omiserint, siue commiserint, delictum vniuersitati proprium admiserint, an commune, vniuersitatem efficiunt delinquentem. §. XVIII. Delicta tractum temporis habentia interdum propter ratihabitionem, aut negligentiam toti corpori imputantur. §. XIX. XX. An collegis, omnibus recte adscribatur, quod fecerunt aliqui ex collegio, antequam in numerum uenerint? Quod negatur cum adiectione. §. XXI. Singularis lex de Fabricensibus, qui pro delictis sodalium satisfacere publico obstringebantur. Plura de Fabricensibus. Observatio de militibus Romanis, quos victuris in cute punctis signabant, & scribebant. Similis de Fabricensibus adnotatio. §. XXII. Statutum multarum Italiae ciuitatum, quo proximi pagani damnum viatoribus illatum resarcire cogebantur. Bartoli color. Er. Amaya laudatur, commentum Bartoli disiciens. §. XXIII. Cuius rationes expoliuntur. §. XXIV. Vbi plures ex vniuersitate peccant, totum systema peccasse perperam creditur. In maioris partis in delictis non valet. §. XXV. Repugnantia est, deliquisse vniuersos censerit, nec tamen iure summo posse puniri. §. XXVI. Resumitur hoc thema & quam difficilis sit questionis solutio ostenditur. §. XXVII. Animaduenterunt hic nodos difficiles permulti, quos tamen nequitiam sustulere. Demonstratur, nihil hic posse fingi. Tentatur diuisione; ac demum perspicue peruenitur, facere crimen plurimorum, ne consistat unitas: eoque ple-

Sun-

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

Etuntur, qui peccauere: ceteri non item. §. XXVIII.
XXIX. Utut aliquid molestie ferant e dissolutione sodali-
tii, aut sublati:ne priuilegiorum. Quod latius illustratur.
Similia Grotii: Similia disputantium. Carolus V. παράδοχος.
§. XXX. Pertinet tamen ad officium Principis, ut pu-
niendo innocentibus quam minimum noceat. Exempla iræ
diuinæ acerbissima ad rem non faciunt. Nec Hobbesii simi-
le a belli cladibus desumptum alicuius his momenti est. §.
XXXI. Reicitur distinctio inter verum delictum & im-
proprium; eiusque inconcinnitas exponitur. §. XXXI.
In vniuersitate delinquente iure summo omnes possunt pu-
niri. §. XXXII. Inscriptio Nepestinæ ciuitatis. Dn. de
Bünan laudatur. §. XXXIII. Quod tamen dissuadet ci-
uilis prudentia. §. XXXIV. XXXV. Iudicium de mili-
tum Romanorum decimatione, ac sortitione noxiorum.
Bœclerus caute & sapienter hac in re incedit. Fustuarium.
Punienda sceleris capita. §. XXXVI. Principes crudeles
non tam fortes sunt, quem timidi. §. XXXVII. Non
possunt innoxii etiam mulctari pecunia. §. XXXVIII. Pon-
tifices Romani nusquam negarunt, vniuersitates posse de-
linquere. Gæddei sphalmata. §. XXXIX. Nec Papa ob
delictum paræcios omnes unquam puniuit vere: utut
sedem episcopalem ab huiusmodi ciuitatibus, que Præsu-
lem suam interfecerunt, abstulit. Visitatores Episcopi. De
Scyllacensi vrbe aliqua. §. XL. Comparatio coercitionis
Scyllacenæ cum animaduersione Romanorum in receptam Ca-
puam. §. XLI. Delinquentibus extinctis nulla in succes-
sores locum habet pœna. Quod luculentius deducitur. §.
XLII. Nec tamen semel iuste punita ciuitas iure suo recu-
perat amissa, etsi periere omnes, qui crimini nomen dedere.

Quid-

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

Quidquid accipit, nouum est. §. XLIII. Corpus vniuersitatis extinctum, quanquam reuiuiscit, non est illud antiquum. Cnei Pisonis dictum de Atheniensibus expenditur. §. XLIV. Capua nouo beneficio recreata. Locus Velleii Paterculi explicatur. §. XLV. Spartianus a Reinesii arguitis de Bulentis Alexandrinæ ciuitatis defensio. §. XLVI. Iniuste damnata vniuersitas, si res philosophice pensitetur, nihil amittit, nec parendi necessitate constringitur. Sed est tamen consultius, ut superioris opem imploret, aut, si hic deficit, ad preces confugiat. Restitutio ex capite iustitiæ omnia reddit. §. XLVII. Non autem illa, quæ fit ex benignitate. §. XLVIII. Nisi plenissima fuerit, quod probandum: eoque probato omnia itidem recipiuntur; etiam actiones in personam a fisco remissæ. Quod limitatur, si princeps ciuitati sui iuris debitum remisit. De iure quesito auferendo nonnulla. §. XLIX. An vniuersitas delinquens per Syndicum sese iure defendat? Quod adfirmatur.

Conclusio.

DE

DE
DELINQVENTE VNI-
VERSITATE EIVSQUE
POENIS.

§. I.

Non est demirandum, delin-
quere Vniuersitates & puniri, quæ na-
scuntur, crescunt, ad pueritiam perue-
niunt, adolefcunt, florent, ægrotant,
senescunt, moriuntur: quas qualitates
optime depinxit Petrus Faber, Vir do-
ctissimus, atque exemplis illustrauit *Se-
mestrium Lib. I. cap. IX.* Itaque operæ pretium videtur, vt
delicta earum paullo accuratius circumspeciamus, & modum
peccandi, & pœnas fœderatæ malitiæ conuenientes, cum &
hic occurrant memoratu digna.

A 2

§. II.

§. II.

Quod vt feliciter cedat, examinabimus illico, quid vocetur & sit *VNIVERSITAS*? Valde enim hic certant doctores, quandoquidem metaphorica adferunt nonnulli, aliqui aliena admiscent, multi inepta effutiunt, quidam vero ad veritatem propius accedunt.

§. III.

Vlricus Huberus, tum in *positionibus*, tum *praelectionibus* ad ff. *quod cuiusque vniuersitatis nomine*, tum etiam in *Iure Publico vniuersali cap. X. §. 2.* diligentem huic rei operam nauauit, a quo dissentiat licet vnus aliquis, non erit tamen multum, quod ipsius officiat luminibus. Nos generatim *Vniuersitatem multitudinem* dicemus *utilitatis causa certo regiminis ordine, vel proprio consensu, vel summae potestatis permisso in perpetuum consociatam.* Et eo autem pacto nec liberis Respublicas, quæ sui iuris sunt, excludimus, nec vllum bene ordinatum corpus collegiumque: quamquam *hoc loco* illas duntaxat considerabimus, quæ summo imperio subsunt, eoque nec familia videntur, nec Respublica.

§. IV.

Neque enim ciuitas fere inuenitur magna, cuius subiecti non sint distributi in certos ordines simulatque coniuncti, quo summo imperio regantur commodius: immo saepe necesse est, vt ita consocientur, quo commune bonum, quod imperantes ac ciues animo complectuntur, consequantur secundum fines suos vniuersi: quod secus est in multitudine, quæ nullo iure continetur.

§. V.

Vnde deducas, vniuersitates constitui eorum potissimum consensu, quorum interest; hacque ratione in vnum coalescere,

scere, vd idem intelligere & velle censeantur; atque etiam reuera velint, si id bene explicetur; non exclusa interea summæ potestatis auctoritate, quam ciues semper ante oculos debent habere constitutam. Neque enim patitur societatis ciuilibus indoles, vt, vnde commodum, incommodumue redundare in illam insigne potest, priuato ausu fuscipiatur; præsertim, cum homines sint, qui coeunt, affectibus sæpe agitati atque a vitiorum labe nunquam penitus immunes. Ex quo fit, vt talium communitatum coniunctio firmior habeatur, & licita; indeque vnitas resultet, cuius ratione personæ mysticæ vulgo audiunt, ac morales compositæque dicuntur. Quod tanto confidentius faciunt Iurisconsulti, cum Florentinus *lib. VIII. instit. HAEREDITATEM PERSONAE vice fungi adseueret, sicuti MUNICIPIVM, & DECVRIA & societas. l. 22. ff. de fideiussoribus.*

§. VI.

Sed inde vero vix opus est, vt per fictionem istud fieri statuatur, ceu facit Dadinus Alteserra de *fictionibus iuris lib. I. cap. XLX.* Vix enim ad fictiones descendendum, vbi clare intelliguntur omnia, & quomodo vnitas generetur, patefcit: nimirum, vt multi homines confiderentur, tanquam vnus homo ob conpirationem voluntatum, quæ omnium actionum humanarum principium constituunt: parumque ad rem facit, mera tamen mentis distinctione a municipibus & ciuibus municipium segregari, & iterum in unum conflare, nec sensibus vsurpari, sed intellectu solo percipi. Illico enim infirmitas huius argumentationis in oculos insilit, quando perpenditur, futurum sic, vt res incorporales omnes sint commentitiæ, nihilque veri contineant; sed corporales tale elogium tantum ferant, quæ sensu notantur, & per adspetum,

ctum, auditum, tactum, odoratum, gustatum, tanquam per satellites, animo offeruntur: quasi vero intellectus pro sale corpori sit, ne putrescat, aut, quod ille operatur, totum imaginarium & ex ingenio compositum credi debeat, aut saltem verum, quodque reapse existit, desinat, quam primum mens suo officio fungi incipit. Quod sane absouum est, omnesque demonstrationes euerit, quæ sine mentis *abstractione* non fiunt: vtut interea veritatem in luce constituunt, vel ipsissima veritates sunt. Ceterum id facile permitto, vniuersitates certo sensu artificiales recte appellari, quia pactis coagmentantur, quibus Hobbesius non male *artificii* nomen tribuit, quorum textura non tam a natura, quam hominum consensione & voluntatum catholico concentu ortum trahit: cui cogitata & vota omnium communia respondent.

§. VII.

Noli adfirmes: vix tamen intelligi, qua ratione consentiant vniuersi, cum id rarissime contingat, vt ne dissentiat vnus: ad id vero, quod vix centesimo euenit anno, nec ciuilis prudantiæ auctores, nec iuris conditores respicere: adeoque hac parte minimum fictionem fore admittendam. Nego hoc rursus. Fictio enim aliquid ponit, quod non est. Hic nihil ponitur, nec fingitur, sed reuera in actibus rerum deprehenditur. Nam cum talis vniuersitas sine motu consistere nequeat, sed velle, & consentire cupiat, immo aliquando dissentire desideret, & vere sapius dissentiat; consequitur certe, vt modum volendi, aut nolendi possibilem eligant vniuersi, qui in eo versatur, vt, quod maior pars decreuit, omnium decretum non solum videatur, sed & iidem pro sua voluntate haberi enixe flagitent, & sic contra.

tra. Quod autem enixe cupiunt, non sane fingunt; quodque reapse nolunt, nequicquam se nolle ex ingenio comminiscuntur: nisi quidem nolle & velle ad non existentia referas, aut, dum cupis, fingere te credas, aut, dum discupis, id fabulari ac somniare appellites; aut saltem animorum motibus nusquam firmiter consistentibus adscribas.

§. VIII.

Quibus præmissis sine negotio nunc percipitur, quare ius maioris partis ex regula omnibus in collegiis (a) obtineat. Neque enim vllum fere ex coniunctione sua commodum sentirent vnquam, si vnanimum suffragiorum symphoniam expectarent sociati. Quare ita debent cogitare omnino, nisi inutilem reddere & immobilem totius vniuersitatis machinam & abluere a scopo præoptent, quem habuere sibi præfixum, cum coirent, nempe, vt vellent, & quæ sibi utilia, decernerent, & quæ inutilia, ea ratione auerterent. Nec vilipendendum prorsus Hobbesii (b) argumentum, qui, dum suffragia ferunt collegii membra ac dissentiunt, singulos singulis, scribit, contradicere; non autem ceteris, quorum accessione hæc, istaue pars reddatur numerosior, quibus interea nemo contrahit; adeoque efficitur, vt, dum paria suffragia nihil concludunt, cetera vincant proque totius personæ ex pluribus hominibus constantis voluntate habeantur.

(a) Est & vbi inter priuatos obrinet, nempe, vt ad vniuersos referatur, quod fit per maiorem partem. Adtulit I. Gothofredus ad R. I. 160. §. 1. exempla idque in obstetricibus ventrem inspicientibus obseruatum Paulus lct. refert L. II. sent. tit. 24. §. 8.

(b) In Leuiathane cap. XVI. in fin.

tur. Qui propositum coeuntium hoc loco non admittunt, & Grotium *Lib. II. cap. 5. §. 17.* temere reprehendunt, in λογωμαχίαν incidunt. Vana enim ratio est, collegia saepe superiorum & magistratum maioris partis decreto abscisse stare cogi, etsi tale animi propositum non habuissent ipsimet. Sat enim est, quod ita debuissent cogitare, aut ex post facto eo modo calculos subducere, negotiorum ciuiliū natura suadente, obstringantur, aut etiam populo eligenti magistratus alia mens adtribui nequeat, si res indipisci exitum, nec actibus ille suis inuehere moram, aut denique tolli vniuersitatem ac disturbari omnia incondite concupiscat.

§. IX.

Non est nostrum, lustrare & suis nominibus nuncupare vniuersitates omnes, cum earum inire numerum nec facile sit, nec necessarium. Sufficiat, inueniri maiores, vt sunt prouinciæ, oppida, pagi, academix, ecclesix; nec deesse minores, quales collegia opificum, mercatorum & similia corpora videntur, quorum varia apud Romanos, plura apud nos occurrunt: quamuis non nesciam, esse, qui collegia a corporibus distinguant, atque hæc ab istis. Sed exigua huius disceptationis vtilitas videtur; isque vincet, qui Latino sermoni conuenienter loquitur; *Luuius* autem corpus, collegium, ordinem promiscue saepe læpius vsurpat: inque eo conueniunt omnes, plures homines collegium constituere atque vniuersitatem, quibus ius coeundi a summa potestate est concessum: cetera illicita sunt, nec iuris sensu pro collegiis corporibusque habentur.

§. X.

Plures vero dum nominantur, palam fit, minimum requiri tres. Id non solum iuri Romano congruit, verum etiam
etiam

Etiam naturæ rei, quam hoc loco spectamus, penitus conuenit. Etsi namque pluralis locutio duorum numero in causa testimonii ferendi continetur *l. 12. ff. de testibus*; nemo tamen non videt, propterea hic requiri tres (a) minimum, ut vnus in impari sententiarum controuersia suffragia dirimat: fierique vix potest, ut sententiæ ponderentur; eoque rectius illæ numerantur: ut hoc Plinius *L. II. ep. 12.* indigitatur, perfectionem mente depingens, quæ nec in Romuli facie inuenitur, nec propter naturalem hominum superbiam sapienter speratur. Id vero quod ex accidenti venit, nempe ut seruetur sodaliticum capite in vno, nihil ad rem facit, nec regulæ loco statuendum.

§. XI.

Ergo igitur illi plures in vnum per maiorem suffragiorum partem conuenientes decernunt, & paciscuntur, transigunt, contrahunt; modo reuera consensere plures, aut in corporum vtilitatem aliquid deprehendatur versum; inque plurimis iure priuatorum vtuntur, vel omnibus ciuibus communi, vel singulari. Quin neque res ipsis desunt, neque priuilegia: habent arcam communem, sigillum sæpe, Syndicum: accipiunt & adeunt a tempore Neruæ & Hadriani hæreditates, legata adipiscuntur, possident quoque, iurant, iusiurandum deferunt, cetera. Quod autem in quibusdam causis duæ suffragantium requirantur tertiæ præsentis, inque pagis

B omni-

(a) Habet nonnulla Edmundus Merillius controuersiam hanc illustrantia *lib. I. obseruat. cap. XXIV.* vbi simul ex Semio ad *lib. III. Æneides Virgiliana* obseruat: Quirites imitari hac parte Græcos, quorum pluralis numerus inciperet a tribus: cum vicissim duos indicat numerus dualis.

omnium & singulorum consensus & subscriptio aliaque desiderentur alicubi, a iure arbitrario merito deriuatur: quod sicuti est infinitum; ita vix censemus operæ pretium, inhærere iis longius, præsertim cum sine hac contemplatione propositum adsequi nostrum queamus.

§. XII.

Nostrum enim primarium thema eo collineat: an ciuitates, pagi, vno verbo vniuersitates delinquant, ac propter delictum suum recte puniantur? Neque enim dubia desunt, quare id negandum videatur. Nam cum animo delinquatur ac consequenter corpore, & ciuitas autem, municipium, vniuersitas nec animum habeat, nec corpus, sed merum iuris nomen sit; neque sensibus occurrat, sed intellectu tantum percipiatur, & mystica persona sit; non inepte videtur concludendum: vniuersitatem non delinquere igitur: idque expressis verbis prodere creditur Vlpianus *l. 15. §. 1. ff. de dolo malo. SED AN in municipes de dolo detur actio? dubitatur. Et puto ex suo quidem dolo non posse dari: quid enim municipes dolo facere possunt?* Addunt, nec Pontifices existimasse, vniuersitatem peccare, eoque *diris illam deuouendam negasse.*

§. XIII.

Sed salua res est, si pensitetur probe, quid fiat, quando municipium peccat, aut vniuersitas alia leges transilit. Sæpe enim vsu venit, vt 1) signo dato conueniant omnes, aut saltem 2) plurimi præsentibus consulto animo patrandum aliquid per maiora decernant. Primo etenim casu vere delinquit tota vniuersitas, ac vere quoque de dolo ac metu iniusto tenetur: quod nec Vlpianus negat *l. 9. §. 1. ff. quod met. causa.* Vnde cum is inficiatur, municipes dolum committere non posse, diuersum sane thema mente depingit, idque circo
expo-

exponendus est aliter. Hertius (a) inter municipales & municipium distinguit, inter vniuersos & vniuersitatem. Quod ita intelligo. Quemadmodum enim quod vniuersorum, non est singulis proprium; nec, quod ab vniuersis debetur, singuli debent; nec, quod vniuersitati, idem & singulis debetur; sic quod municipium dolo fecit, nequaquam ad singulos municipales pertinet, ita vt vnus solus debeat deuorare, quod intriuere ceteri, aut vniuersi. Quilibet namque e suo facto obligatur. Quod Vlpianus ipse agnoscit, dum municipis obligari contendit, si quid ex dolo delinquentium administratorum ad ipsos peruenit. Quæ obseruatio postrema efficit, ne penitus consentiam Hertio. Magis quippe est, vt de administratoribus verba faciat Iurisconsultus, quibus redituum, pecuniæ publicæ & ærarii cura erat demandata, qui interea in contrahendo dolum admittere facile poterant, atque hic non est tribuendus municipibus; sed decurionibus potius, in quos actio de dolo locum habuit vtique.

§. XIV.

Nec enim vnius generis sunt vniuersitates. In quibusdam *æqua* inuenitur societas omnesque æquali iure ac facultate fruuntur. In aliis *rectrix* observatur, quarum duumviri & decuriones, magistri ac reliqui adfessores faciem totius vniuersitatis ferunt, vel ad tempus, vel toto vitæ tempore, vel etiam hæreditario iure. Quæ omnia solícite sunt ponderanda, tum, si contrahatur cum vniuersitatibus, tum, si Syndicus constituendus, tum denique, si de delictis earum sit iudicandum accurate. Vix enim recte imputabitur populo

B 2

cri-

(a) In dissert. de pluribus hominibus vnã personam sustinentibus Sect. II. §. VIII.

crimen, quod ab eo ortum non habuit, sed aliis, qui municipio cum auctoritate præsumt.

§. XV.

Ac caue sis pronunties : in civitatibus, quæ sui iuris sunt, subiectos ob Principum suorum deliria & Consulium Senatorumque facinora bello non peti iniuste ; proinde idem adseuerandum videri in municipibus, quibus itidem delicta rectorum & administratorum suorum neutiquam tribuerentur iniuste. Maximum enim hic animaduertitur discrimen. Sicuti namque vox Principis vox populi est ; inque eius voluntate ceterorum voluntates omnes insunt ; deque eo publice constat ; ita mirum videri vix debet, si, vbi bellum ingruit, innocentes ac noxii iuxta cadant. Quis enim distinguat hosce ab alteris ? Quis cum perturbata omnia, clare perspiciat, quantum peccarint singuli ? quousque approbaerint Principis sui perniciofa consilia ? Quis adsenserit illi ? Quis adulatus sit ? Quis incitauerit stimulosque addiderit furenti ? Quid cuiusque gladius egerit ? Qui sensus fuerit Caii, Meuii, Titii ? At in pace *causa & merita* spectantur. Hic inquiri & definiti vt plurimum potest, qui auctor & architectus fuerit mali perpetrati ? Vniuersitates vero & municipia, quoad a nobis considerantur, sub regimine superioris in pace agunt, nulla belli formidine circumstrepente : quorum rectores, cum auctoritate licet imperent, & expediant, faciunt omnia populi nomine ; vix tamen hunc repræsentabunt, cum a muneris ratione desciscunt, cum extra orbitam recti profiliunt, & aliquid iubent, omittuntue a Principis proposito & iussis abluens : nisi quidem ipsi municipes se sociauerint iniuste agentibus, confirmentque inique gesta, eaque laudent, ac peruerse incedentibus applaudant. Tum enim

nim

nim iterum vere ac proprie delinquent Achiui ; nec diuersum de ciuitatibus imperii statuendum, sicuti *Knipschildius* (a) bene animaduertit.

§. XVI.

Sed finge, de improviso globum inconditæ multitudinis sine præuia deliberatione ac decreto in scelus aliquod prorumpere, ac vel maiorem partem, vel omnes fere ex vniuersitate flagitio suo implicare, quæstio erit, an vniuersitas deliquisse sit credenda ? Et non putat *Vlpianus l. 15. §. 2. ff. quod vi aut clam*. Nequaquam enim communi omnes consilio peccarunt ; sed repentino motu consurrexere, alter alterum sequendo, ceu grus gruem ac coruus corum ; eoque perperam quis eos tanquam vnâ personam consideraret, cum fundamentum vnitatis desit : vtut faces ac saxa volarunt inque criminis societatem paulatim pertacti sunt plurimi. Obligatur quisque per se ; idque in solidum, deficient reliqui, an præsto sint ? quia suo consilio flagitium commiserunt singuli ; cum vicissim ceteri, qui se a peccato tenuere, nihil noxæ contrahant, sed inpeccabiles maneant hac parte.

§. XVII.

Vbi vero *communi consilio* præcedente lineas transiliuere *vniuersi*, committant, an omitant ; cum sane meritum oritur commune nec a contracta labe corpus totum liberatur ; quandoquidem vnum habuisse πρόσωπον cuncti censentur, eorumque maleficium neque in particulas diuidi, neque singulis tribui seorsum potest ; delictum vniuersitati (a) proprium fuerit,

B 3

rit,

(a) De Iur. ac priuileg. Ciuitat. imp. L. V. c. 7.

(a) Doctores hanc distinctionem excogitarunt quoniam deprehenderant,

rit, an aliud a quocunque homine singulari patrari aptum, qualia sunt, homicidium, vis ac metus iniuste illatus. Nec scio, an Mynfingerus (b) rem tetigerit acu, quando flagitia postrema pro flagitiis vniuersitatis agnoscere detrectat, quia vim inferre, hominem interficere, insultare aliis, delicta forerent, quæ omnibus a mortalibus possent admitti. Potius ille contra solem loquitur, ipsisque legibus, quibus excitandis alioquin perditæ deditus est, obstrepit, ceu ostendimus ex l. 9. §. 1. ff. quod met. causa: cui authenticam item nulla communitas C. de episcopis & clericis merito adiciamus.

§. XVIII.

Id vero plus habet rationis, quod obseruat Lauterbachius in dissert. de Syndicis §. LXII. euenire aliquando, inque primis in seditionibus, coniurationibus, causis fractæ pacis publicæ, quæ sunt crimina temporis tractum secum plerumque ferentia, vt, quamuis consulta ratione ac conuocata multitudine tam enorme facinus non suscipiatur, istud tamen vniuersis ac toti corpori & Senatui quoque adhæreat, qui non impediunt nefas, quod impedire possunt; aut etiam ratum habent ex post facto: cum ratum habere in maleficiis præcipue sit mandare, ac non impedire ratum habere. (c) Perinde

derant, militum delicta in propria & communia separari l. 2. §. 6. ff. de re militari. Quod & ad ecclesiasticorum delicta obseruatur traductum. Hoc loco vero ista differentia ne pili quidem est facienda; cum de pœna scelerum sermo sit: atque inficere dicatur, cetera crimina vniuersitatum manere impunita, nisi statutorum suorum limites migrauerint, Quod est prorsus illiberale.

(b) Cent. IV. Obseruat. 78. n. 5.

(c) v. l. Gothofredus ad l. 152. pr. de R. I.

rinde enim est, ac si cogitarent dicerentque : ne sic quidem male : fiat voluntas populi. Idque est, quod Rectoribus Werthenfis ciuitatis ad Danubium obiecere Catholici furorē plebis remediis sat validis nequiquam coercentibus : vt permulta ex factō & iure in contrarium adtulere civitatis Patroni ac Defensores, quibus perpensis absoluenda potius illa, quam condemnanda fuisset. In quibus illud erat cum maxime, quod reprimendo furori impares fuissent ; displicentiamque suam ipso factō ostendissent.

§. XIX.

Ac sicuti vero delicta singulorum absolute in Magistratum reici nequeunt ; ita nec peccata, quorum auctores noti sunt, collegis aut eiusdem communitatis sodalibus recte imputantur, nisi quidem, ceu de ciuitatibus commonesecimus Lectorem, ipsimet concurrant, eorumque consensus & voluntas voluntati peccantium agglutinetur, dum vel non prohibent pro virili, vel ignaue ignorant, quæ a ceteris perpetrantur, aut, quæ perpetrata iam sunt, ipso factō continuent.

§. XX.

Quamobrem iniquum prorsus habendum, si, qui nondum in Decurionum numero fuerunt, de seniorum, vel antecessorum suorum fraudulenta administratione & delictis respondere cogantur. Neque enim illi Antecessorum suorum hæredes sunt, nec, si essent, in delicta eorum succederent, dolumque participarent. Quin vix simile vero videtur, noue electis statim præcedentium Decurionum, Duumvirorum, item Consulū ac Senatorum gesta innotuisse, vt qui in bona fide sunt, atque ordinis totius postumi, quibus non omnia illico excutere scrinia permissum : sic, vt multa ignorent innocentissime, quæ forte contra leges & pacta a sui corporis hominibus

nibus antea sunt commissa. Aliud foret, si eo in sodalium temporis vixissent, cum crimini sese obstrinxere collegæ, quorum actiones a lege declinantes obseruare & potuissent & debuissent; vel illi denique ex postfacto antecessorum & collegarum suorum illaudabile facinus sensu tabellaque deprehendissent. Tum enim iis aliquid malitiæ, aut saltem culpæ haud temere impingeretur, si tacerent, & facta antecedentium, vel præsentium administratorum nullo iuris coloris in nixa simili perfidia approbantes continuarent. Quæ circumspeditiones sicuti non sunt negligendæ; ita inclytum Ictorum in Fridericana ordinem respondisse recordor: iniuriam factam Senatoribus celeberrimæ cuiusdam ciuitatis maritimæ, quos Princeps carceri censuit includendos, quia ab eorum collegis & antecessoribus non sit petita renouatio iuris tollendi vectigal, nec pensio ex contractu soluta die condicto: qui interea ad vnum omnes illo temporis interuallo, quo omitendo peccasse Senatus dicebatur, illum in ordinem nondum erant cooptati, sed post longam intercapedinem per varios demum gradus ad seniorum functiones sunt euecti. Non succurrit iam, qua ratione illis ex malis emerferint oppressi: etsi probe teneo, inaudito fere exemplo ab illis penationem damni e propriis oculis fuisse requisitam ac multam insuper, defensionibus eorum posthabitis, dictatam.

§. XXI.

Quod sane intolerabilius multo, magisque *παράδοξον* censeretur debet, quam quod de fabricensium collegio in codice Iustiniano animaduertimus; qui ex arca communi cogebantur rependere, quod sodalium vnus alterue de materia & armis, quæ fabricabant, furto subtraxit, aut vendidit, aut alienas in oras contra fas transuexit. Ipsa quippe l. 5. C. de fabricen-

abricensibus perspicue indicat, quare Theodosius cum Valentiniano ea ratione edixerint. *Iure*, inquit, *prouisum est, Fabricenses artibus propriis inservire: ut exhaustis laboribus immorentur cum subole professioni, cui nati sunt.* Denique quod ab VNO committitur id TOTIVS delinquitur periculo NUMERI; ut constricti nominationibus suis, sociorum actibus quandam speculam gerant, & VNIVS DAMNVUM ad OMNIVM transit dispendium. Vniuersi itaque veluti in corpore vnus formæ, vnus decoctionis, si ita res tulerit, respondere cogentur. Et aliunde vero innotescit, esse hanc legem decrptam ex Nouellis Theodosii & Valentiniani, quas emendatius edidit Petrus Pithœus recudique curauit Cunradus Rittershusius: unde simul patefit, qua de caussa id placuerit Imperatoribus. Expediebat namque Reipublicæ, ut ea materia fide liter custodiretur a collegio ὀπλοποιῶντων, quæ rara erat quodammodo; cum ferrum optimum & aciarium parcius inueniretur, si excipiatur Calybum terra iuxta Paphlagoniam, Hispania, Noricum, cetera, de quibus Salmasius adeundus in *exercit. ad Solinum pag. 703.* & Basilius Casareæ in Cappadocia Episcopus *epist. 277.* Unde nominari, qui manciparentur fabricæ, a ceteris sodalibus debebant, ab hac vitæ conditione recedere cum subole prohibiti. Ferrum vero a prouincialibus illis præbebatur, sicuti & carbones: fitque nunc palam, quare totus numerus deliquisse censeretur, etsi vnus solus ex numero a fide defecit. Considerabantur quippe tanquam corpus militare, cuius primicerius cum ceteris prouideret, ne quid detrimenti fiscus caperet, aut fabricensis alio elaboretur. Hinc illis, tanquam tironibus, (a) nota

C

inuista,

(a) Ignari sunt rerum Romanarum, quibus peregrinum videtur victu-

inuſta, vt, ſicubi latitarent, aut fugitiui eſſent, illico dignoſcerentur. Quæ indicio ſunt peculiareſ rationeſ Romanis Principibuſ ſediſſe, ob quaſ tanquam ſingulareſ perſonaſ noſuerint eoſ ſpectari, totumque collegium ad ſerendum diſpendium obſtrinxerint. Sed erat vero damni huiuſ penſatio nequaquam pœna proprie dicta : etſi vnuiſ alteriuſue peruerſum facinuſ redundauit in ſodaleſ, pondereque ſuo preſſit omneſ. Cumque hoc penituſ ſit ſingulare & ad exceptioneſ pertineat rariffimaſ, per ſe intelligitur, non id eſſe ad aliaſ cauſaſ, inuitiſ legibuſ, trahendum præfertim, quando bene perpenditur, quod hac in nouella Theodoſii & Valentiniani XIII. ſequitur : feciſſe Imperatoreſ, vt Fabricenſibuſ ſine teſtamento & hæredibuſ diem obeuntibuſ ſuccederet collegium, ne de duritie ſape nominati oneriſ querendi cauſa foret, ſicque incommoda commodiſ temperarentur.

§. XXII.

Cuiuſ moderationiſ exemplum ſi occurreret in ſtatuto, quo varia Italix regioneſ ac ciuitateſ vtuntur, quodque *Caſtrenſiſ, Menochiſ, Sarduſ ac Panormitanuſ* indicant, non ha-

viſtuſ in cute punctiſ militeſ ſignari ac ſcribi. Saltem non legerunt iſti Vegetiuſ *lib. I. cap. 8. & L. II. cap. 5.* vt præteream ſanctorum patrum loca. Ambroſii, Chryſoſtomi, Auguſtini, quæ in medium tulit Iacobuſ Gothofreduſ in Comment. ad Cod. Theod. tit. *de Fabricenſibuſ l. 4. Tom. III. p. 528.* Nec Salmaſiuſ eiſ rei eſt obliuſ *de re militari* libro, nec Lipſiuſ, nec Nandæuſ in ſuiſ hac de materia ſcriptiſ : ita vt admodum imperiti videantur, qui militeſ hæc ratione ſignatoſ vel ſeruilem in modum, vel animalium more tractari clament. Eſt hæc conſuetudo admodum vetuſta, nec inutiliſ.

(b) Com-

habuisset forte Franciscus Amaya (b) Iuriconsultus Hispanus sat argumenti, quare tot telis istud crederet oppugnandum. Cauetur enim eo, vt, *si quid damni fecerit viator, proxime PAGANI id resarciant illi.* Sed sunt eius rationes neutiquam spernendæ, quibus pervincere conatur, naturali hunc morem æquitati repugnare, vt, licet nulla amissionis culpa, aut malitiosum consilium paganis adhaereret; nihilominus tamen illi, tanquam si nefas contraxissent, ad pensandum damnum obligarentur. Nec iuuat, utilitate publica hostiis, quod certo modo acerbum videatur. Sat est, trahere hoc exemplum multum ex iniquo, dum, quo impediri a paganis nequit, ipsis nihilominus imputatur: iique criminis commissi pœnam terre coguntur, qui nihil commeruere: & damni vero restitutio meritum præponit. Noli obducas, damnum resarcire non significare pœnas luere. Scio hoc, siquidem noxia sit facta ab illis, qui istam coguntur sarcire. At nostri pagani fecerunt nequicquam; nec aliquid itidem neglexere, quod in eorum officio fuisset. Itaque pœnæ loco erat, quod ab illis exigebatur, vtut corium non adtingebat, nec capiti pœna in eos, qui nihil fecere, constituta. Id enim quamuis atrocius foret, vix tamen & alterum iniquissima acerbitate caret.

§. XXIII.

Igitur summatim dicam, in illis consistere pœnam oportuisse, a quibus orta est culpa, seu malum: a paganis nihil est ortum: non igitur ad rependendum intertrimentum fuissent

C 2

fent

(b) Comment. in *Lib. X. Cod. Tit. XXXI, l. 15. p. 260. n. 27.* vbi magnus auctorum numerus occurrit, qui hunc morem Italicarum ciuitatum referant, ac partim defendunt.

sent illi obstringendi. Bartoli effugium dubia hoc loco occurfantia non tollit, quando is morem hunc ea de caussa ab improbitate vindicari facile sibi persuadet, quod, vbi ratio statuti obseruatur prægnans, iniquitas vanescat. Quippe altera ratio multo sane firmiter est, innoxios videri absoluen- dos, nec vilo modo plectendos, criminalem animo, an ciuilem pœnam mente depingas: præcipue si sumatur, nec omnes in viam viatori inferendam conspirasse, nec vnum, nec plures e pago aliquid ei furripiendum statuisse, nec, vt itinerrum securitatem præstarent, impositum illis fuisse vnquam & vsquam. Vnde concludendum, omne hic exulasse meritum, ex quo vel damno potuissent affici, vel pœnis coërceri.

§. XXIV.

In ceteris, quæ contemplari sumus, thematibus saltem aliquid meriti deprehenditur. Nam quæ vniuersitas in delictum conspirat, aut ratum habet ex post facto, aut aliquid negligit, illa sane nefas contrahit. Quod si aliqui sint, aut etiam plures ex illa, qui moliantur facinus & perpetrent; tum quidem veri specie non prorsus destituuntur auctores, qui totum σύστημα censent peccare: quod vniuersitas alioquin habeatur pro vna & composita persona. Sed rectius calculos ineunt, qui & eo pacto crimen a toto corpore auertunt; quandoquidem vnitas illa ex fœderata consociatione profuit: quæ interea hac parte nequiquam reperitur, cum non sint eo sine coniuncti vniuersi, flagitiis vt operam dent, aut de plurium delictis, quæ nunquam approbauere, respondeant, sed vt commoda corporis pro virili promoueant, & incommoda, quoad licet amoueant.

§. XXV.

Ex quo perspicue constat, Titium Iuriconsultum Lipsiensem

ensem acutissimum iure reprehendisse Zahnium *ichnographiæ municipalis scriptorem*, existimantem, totam vniuersitatem deliquisse, in qua maior pars in scelus transcurrit. Dicitur hoc, sed dum ipsemet deinde de pœna corporis delinquentis mentem aperit, innoxios iterum excipit, qui vel contraiuere ausibus municipum iniustis, vel vi metuque compulsi manus demum dedere victas. Quod satis probat, pœnas tenere suos auctores, nec ius maioris partis hac in caussa vnquam debere attendi.

§. XXVI.

Vbi enim delictum, ibi pœna: vbi nulla pœna, ibi etiam perperam fingitur delictum & contra. Quocirca etsi permittitur, culpam & dolum contrahere vniuersitates; est tamen ille dilucide demonstrandus. Maiora suffragia in criminibus pro omnium voluntate haberi minime possunt; quamlibet & hoc demus, præsumtionem militare contra omnes, nisi innocentiam suam euentibus argumentis signisque commonstrent. Sed fac probasse aliquos, immo multos, extra noxiam se fuisse constitutos, num peccauit vniuersitas? Et certum habeo, solutionem quæstionis huius non adeo esse facilem, ac primo obtutu videtur. Neque enim hic vnitas cernitur, quæ alioquin facit, vt communitas indiuidua censeatur persona. Commonefecimus dubitantes iam dum, nullam hac parte delictorum societatem offendi, ob quæ patranda vix certe in vnum sese collegere, de quibus etiam primo in ortu nunquam cogitarunt; eoque fieri nequit, vt ius maioris partis vniuersa & singula membra vel expresse, vel tacite approbasse hac in caussa credantur. Vnitate vero hac morali cessante numerus oritur, eoque pacto non vnum πρόσωπον, sed plura obseruantur, quorum vnumquodque luat, quod

fecit commeruitque. Quid igitur respondebimus?

§. XXVII.

Non diffiteor, animaduertisse tum Philosophos, tum Jurisconsultos difficiles hosce nodos; eamque ob rem poenæ subiiciendos, qui nihil admifere mali, sine circumfitione negarunt omnes: quamquam interea innumera prostant exempla, vbi punita sunt talia corpora, ac priuilegiis exuta, redactaque ad incitas. Verum cum legibus stemus atque argumentis certemus, sola exempla ambiguum neutiquam thema resoluunt. Itaque dicendum forte, fingi hic vnitatem: quali fitione nostro iudicio minime erat opus, quando de numero suffragiorum maiori in collegiis, sodalitiis, ac municipiis prævalente verba fecimus eumque contextum ex factioitionis potius, quam luris peritorum commento inculimus. Neque adhuc sententiam mutamus: præsertim, si pensitemus, dissentire neminem posse, quin in negotiis ciuilibus & communibus numerus suffragantium minor vincatur a maiori. At iam de crimine sermo est. Quis fingat delictum, & factum singulis nocium? Quare statuas malim, maiorem corporis partem contagio peccati inueniri infectam; aliquos autem integros mansisse scelerisque puros: ac proinde consistere iam collegium ac communitatem non posse, quoniam plures a primo sine desciscentes in deuia venere. Sicuti vero vnanimi & prono in legum obseruationem & bonum ordinem consensu stabilitatem accepit vniuersitas, & propterea a summo ciuitatis principe est firmata, quia in ea nihil rationibus suis repugnans, aut difforme deprehendit; ita dum a se ipso dissidet totum, & pars parti contraria euadit, his in recti tramite ambulantiibus, istis extra orbitam profilientibus, aliam certe faciem totum nunc induit *σύστημα* nec eodem amplius

plius frui loco atque ordine poterit, quem dirupere homines maleuoli plures. Quocirca diffuet sane totum atque animam efflabit. Rupto vero ordine & coniunctionis vinculo sublato vnusquisque sibi restituitur, ita, vt tanquam homines singulares considerentur omnes arbitrioque summae potestatis merito relinquatur, utrum, soluto vnitatis firramento, animaduertere in singulos, qui maleficium participant, an sceleris auctores subiicere, quas meruere, poenis parcereque quodammodo ceteris velit, quibus tum exempla astutiorum praelusere, tum Demagogicae facundiae fucus furorem iniecit. Eoque pacto prohibitum censerit minime poterit, si pari auctoritate publicae tranquillitatis moderator nouas residuae delinquentium multitudini leges praescribat, nec iisdem, quibus olim cumulati erant, privilegiis frui permittat. Nec enim conquerendi vllus iustam habebit causam, sed potius latandi copiam insignem, quod non sint omnes funditus excisi, aut priua poena singulatim ac per capita effecti; sed in vnum iterum corpus compacti, arctioribus licet cancellis circumscriptum, nullisque priuilegiis munitum.

§. XXVIII.

Ac caue sis lameris : tamen per indirectum innoxios laturos aliquid poenae, vtut a facinore tam immani animi & manus cohibere. Nego enim, eos puniri : etsi aliquid incommodi sentiunt. Id vero incommodi rationem poenae non habet. Qui peccant, suo delicto plectuntur; quanquam simul faciunt, ne pristinum systema perduret. Quare Principi nihil videtur tribuendum, praeterquam quod noxia capita nolit impunita, nec, dum iis quodammodo parcat, eodem stare loco sinat : quo sicuti excidunt suo malo ; ita fieri nequit, quin & innocentes quadam molestia afficiantur,

tur, & ob funus vniuersitatis municipiique certa ratione pre-
inantur. Princeps autem suo iure vitur, quando sic debellat
maleficos, cum aliam inire viam nequeat, nisi vel noxios
quoscunque perdat, vel omnes a supplicio, quod meruere,
liberet. Si prius, crudelitatis notam vix effugiet: si poste-
rius, nimium fortassis lenis erit & in posterum impune con-
temnetur. Quod si vero temperet iras, nec totam vniuersi-
tatem dispergens aliqua tantum ratione perditie insanientes
mulctet; ex accidenti demum usu veniet, vt & quietissimi
aliquid iuris amittant: cuius intertrimentum interea non
tam punienti adscribas, quam delinquentibus, qui eiusdem
ciuitatis ac collegii consortes in eandem secum ruinam tra-
hunt: dum videlicet prima subruitur consociatio, ac vel no-
ua arbitrio imperantis surrogatur, vel denique plurima iis
compendia subtrahuntur. Vt enim eodem felicitatis tramite
decurrant fontes, peti nequit; vtque infontes soli vniuersita-
tem veterem constituent, nec expedit forte nec fieri etiam
aliquando potest. Igitur patienti animo ferendum, quod
mutari nequit, aut alio concedendum, ni placeat nova con-
ditio; aliaque expediendæ salutis via ineunda, si acidum
hoc molestumque intolerabile videatur. Vnde haud male
vniuersitatis delicta pestilenti morbo comparantur, quem ali-
qui in ciuitatem secum ferunt suo exitio inuoluentes cete-
ros, ad quos contagium serpit, sani licet antea fuerint, & ab
omni ærgitudine mentis doloribusque vacui. Sat est nihil
crudelitatis hac parte residere in Principe, nihilque pœnæ
offendi, quæ iratum animum prodant in eos, qui in societa-
tem sceleris nunquam venere. Ab omnibus difficultatibus
vt quis immunis sit, humanam sortem transcendit: nemo-
que est, quem non madescat imber, incommodetque tem-
pestas

pestas agris fructibusque ceteroquin non inutilis. Idque multo magis æquo deuorandum animo, quo certius prauideri ab initio potuere tam acerba, eiusque generis inamœni turbines. Neque enim publicæ rei rectores sodalibus vnus corporis promissere vnquam, æternaturum istud, etsi moribus ferueat illum maiorque sociorum portio officii limites migrauerit. Jura, priuilegia, emolumenta, fructus rem obiectam personamque habilem poscunt; quæ, quia composita est hoc loco, suo interitu resoluitur in illa, ex quibus constituitur, vel aliam metamorphosin suffert.

§. XXIX.

Atque eo pertinent similia & exempla, quibus Grotius Lib. II. cap. XXI. de I. B. & P. illustrat hanc doctrinam. Vix enim fideiussores dixeris mulctari, aut puniri, qui pecunia sua ob aliorum delicta emunguntur; nec in filios proprie cadit pœna, ad quos, propter patrum nefas, eorum non transeunt fortunæ; vixque necessum, vt omnes in lauta ac bene aucta parte positi conspiciantur. Multi quippe egent; nec, quod aufertur nocenti, illico ex eadem causa adimitur innoxiiis, vtut spes illis intercipiatur, & occasio ditescendi quadantenus in fumum abeat: idque sine noxa summa potestatis, cui tam leuerum consilium inuita extorquet plurimorum malitia. Quod de Carolo V. refertur, singulare prorsus est. Hic conjuratos in se inque Neapolitano regno turbas dantes præmiis mactauit, ceteros inanes dimittens. Neque mihi dubium hæret, quin & hoc innocentibus & fide præstantibus acciderit peracerbum: & tamen ferendum erat patienti animo consilium Principis *παράδοξον*: a quo pacati potius exspectabant clementiæ & liberalitatis documentum, quod interea reapse obtigit *κακῶς ποιῶσι male agentibus*. Iu-

D

bent

bent Theologi, vt capistro subdatur ratio in iis, quæ fidem exigunt præcipuam: idem Politici docent, vbi de impetrantium actibus sermo incidit; nec sane in civitatibus mysteria deficiunt, in quæ subiecti quidem desiderant *παραιύψαι*, quamquam multa interueniunt, quæ prospectam illis intercipient, & sua eos sorte contentos agere cogant præcipiantue.

§. XXX.

Id sane ambabus manibus largior, ad regnantium officium pertinere, vt quam minimo incommodo afficiantur extra noxam constituti; sed id de cetero eorum religioni ac verecundiæ est relinquendum, quomodo salutis suæ tuendæ rationes ineant; posteaquam Dii illis imperium dedere, obsequii gloria reliquis relicta, qui parent. Verumtamen vix diffiteor, habituros insontes aliquid rationis, si proprii amitterent quidquam, eorumque facultates vel imminutæ, vel prorsus ademptæ fisco manciparentur temere; vel corporali tandem supplicio illi affligerentur: præcipue; cum non defint doctores acerbi, qui a bello argumentum ducant, ac diuini Numinis pœnas ante oculos sibi constituent, omnium ciuium municipumque excidium eo pacto defendentes, nocentibus innocentibus iuxta pereuntibus. Enimuero nondum exploratum est, num in ciuitatibus ac gentibus, quas DEVS pessum dedit, non peccauerint omnes? num filii non fuerint eadem labe infecti? ac num denique vel vnus fuerit, qui se ab obsequio Domini non auerterit, aut auertisset aliquando? Ipsi enim cognitum censeri debet, quod nos ignoramus; semperque tenendum, eum, qui iustissimus est, & fuit, nihil iniuste fecisse. Principi vero in alia omnia eundem. Non is veris pœnis coercendos statuet, qui nequicquam commeruere; sed potius secundum acta & probata animad-

animaduersionibus suis modum ponet : nec *Hobbesium* audiet, bellum hic comminiscens, in quo flagellis, compedibus, ac morte expient omnes insaniam civium rectorumque, culpa vacantes inueniantur, an secus. Lubricum id genus principium atque a ratione alienum est, inprimis, cum hic proponatur, Principem pro tribunali sententiam pronuntiare, non autem bellare cum sibi subditis, quos seruari oportet, si incorrupti sint, non occidi, non opprimi ob crimina aliena.

§. XXXI.

Vnde difficultates omnes nos euasisse spero : modo notetur, vniuersitates interdum vere & proprie crimini sese obstringere cum collatis consiliis ab officio deficiunt omnes, eoque dignis concastigari pœnis; aliquando vero plures quidem in noxa hærere, non autem totum corpus; ideoque discindi quidem istud; sed dum scinditur, peccantes vt singulos considerari inque eos particulatim animaduerti: quod quando fit, non vniuersitas, sed membra plectuntur, vtut multi ex vniuersitate inde aliquid molestiæ capiant, ipsam autem corporis moralis extinctionem non tam pœnam esse ab imperante profectam, quam incommodum ex facto coniuratorum, tum sibi met ipsis nocentium, tum ceteris ex consequenti, qui, quantum in ipsis erat, ab omni labe mentem seruauere castam atque integram. Quo ipso certius ac securius ad scopum pertingemus, quam si delinquere aliquando improprie vniuersitates dicantur, id est, non proprie: sicque a pœnis immunes præstentur, quæ per se sunt a criminis suspitione remotæ: eo insuper incommodo remanente, delinquentes aut plane non puniri, aut, dum improprie peccant, impropriis plagis subiici. Plaga vero impropria

pria non est plaga, seu pœna; quemadmodum delictum improprium culpa & dolo carens delictum non est, vtur, ob metaphysicum modum loquendi, delicti vox auditur, quæ improprii adiectione in auras rursus, abit: quod germanæ iuris philosophiæ vix congruit; eoque clariora & certiora principia sumus sectati.

§. XXXII.

Quibus præmissis ad alia transimus, quæsituri, an vbi vere tota vniuersitas præcipiti cursu in scelus sese dedit, vniuersi & singuli debitis affligi pœnis possint? Et nihil ambigo, quin, cum de iurè differitur, fieri id omnino queat. Nequicquam enim *iniusti* hoc loco deprehenditur, si pereant omnes, aut magno tuo malo mulcentur, qui manifesto flagitio dedere nomen. Vel enim tacite ad pœnam probrumque sese obligant subiecti, vel expressis verbis, ceu ciues Nepesini, de quibus apud R. Fabretum occurrit inscriptio memoratu digna, semibarbaro & Longobardico licet stilo conscripta:

Anno Domini Mill. C. XXXI, temporibus Analeti II, PP. Mens. Iul. indic. IX. Nepesini milites nec non & consules firmaverunt sacramento vt si quis eorum nostram vult frangere societatem de omni honore atque dignitate Domino volente cum suis sequacibus sit eiectus, & insuper cum Iuda & Caypha atque Pylato habeat portionem. Item turpissimam sustineat mortem vt Galelonem qui suos tradidit socios & non eius sit memoria

moria sed in asella (c) retrorsum sedeat & caudam in manu teneat.

§. XXXIII.

Sed aliud prorsus est *ἐπιτιμία*, an civilis prudentiæ regulis tanta conveniat severitas, nempe ut parcendum sit nulli? Quod non putat Seneca (d) nec nos quoque. *Frequens, inquit, vindicta paucorum odium reprimit, omnium irritat: voluntas ante scæniendi, quam causa deficiat. Alioquin quemadmodum præcisæ arbores plurimis ramis repullulant, & multa satorum genera ut densiora surgant, reciduntur: ita regia crudelitas auget inimicorum numerum tollendo. Tollantur igitur papaverum capita, auctoresque nefarii facinoris sanguine luant, quod scelere coxere suo. Vnde sapiens Gallorum Regis Ludouici XIII. refertur dictum a Grammondo *historiarum Lib. IX.* qui rogatus, de Rupellanorum ac militum fortuna quid cuperet statutum? respondit: *Saluam fore utrisque**

D 3

liber-

(c) Bene multa collegit laudatissimus Fabretti de hoc opprobrio a Græcis ad Italos deriuato, ut asino infidentes facie caudæ obuersa in ignominiosum veluti triumphum hostes ducerentur. Nec is omittit, quod de Beatrice Augusta Friderici Aenobarbi coniuge asinæ a Mediolanensibus imposta ac caudam pro freno gerente circumfertur: quod dedecus interea non impune stetit, diruta in vindictam & solo æquata vrbe a Friderico uxoris ludibrium vlciscente. Sed confutauit hanc fabulam perillustis Vir, Dominus de Bunau, nobilium decus, in historia Friderici Barbarossæ Teutonico idiomate elegantissime exposita, traditionem istam nullo firmari classico testimonio luculenter demonstrans.

(d) de Clementia I. cap. 8.

libertatem, vitam & bona; paucorum capite omnium vitam redimendam, etsi unum omnium crimen sit; non decimandas, ut olim, legiones, fortuna vetrice saepe in immeritos; non plectendos militiae praefectos, quos velut seditionum auctores leges mancipant poenae: quatuor capitibus irato Regi litandum, reliqua salua fore, si factioni renuntiabitur. Idque est, quod Cicero in oratione pro Cluentio cap. 47. expressit: poenam sic ad paucos, terrorem ad omnes peruenturum. Plura non addo, quum omnes prudentiae civilis libri eius generis obseruationibus atque exemplis pleni sint.

§. XXXIV.

Vtilius est & magis quaeri dignum, quid de illa sortitione militum ac noxiorum sit sentiendum, de qua auctores veteres faciunt mentionem. Etsi enim non apud Romanos solum, sed & Graecos illa militum sortitio locum habuit, nec istam quoque Tullius in adducta Oratione pro Cluentio improbat; non puto tamen, eum modum in delictis vniuersitatis tuto semper adhiberi. Equidem non me mouet precaria quorundam ratio, alterum altero in tanta insanientium multitudine videri nocentiorum, eoque iniquum videri par in impari culpa supplicium. Sufficit namque, neminem eorum esse innocentem, tamen si dispar criminis gradus occurrit. Nec enim semper necesse est, ut sic examissim militiae numero respondeat poenae gradus: quod supplicium furibus dictari solitum luculenter ostendit, ut de homicidio nihil afferam, in quo plectendo improbitas quidem & fraus, non autem eiusdem maior minorue quantitas accurate semper expeditur.

§. XXXV.

Multo igitur sapientius & cautius I. H. Boeclerus ad *Taciti*

citi annal. lib. I. c. IX. hac in re versatur, opinatus, non apparere continue, omnes reuera in crimine habuisse. Multi saepe nolunt peccare, sed repugnare furentibus non audent; nec tamen fieri semper potest, ut innocentiam demonstrarent suam, quia silentio presserunt displicentiam ex metu in virum constantissimum cadente; eoque facillime contingere solet, ut, dum vna committitur decisio, innocentissimus quisque agatur in furcam. Quod Romanis gentilibus placuit, ex inolita superstitione est, existimantibus, non laturam Deorum providentiam, ut fors foriret noxa vacantem: quod neque Christiani, neque homines ratione pollentes credent hodie: cum decimatio fortuita non sit modus definiendi capitales causas, nec Deus sortientibus tanquam ex machina aduenire solet: quamvis centies inclametur, militari in foro non omnia resecari ad vinum, habereque onne magnum exemplum aliquid ex iniquo. Adicit enim Forstnerus ad *lib. III. Annal. Tac. cap. XXI.* *SED istam politicam credo, non agnoscat mitis magister ac Dominus noster Iesus Christus. Quin immo apud Tacitum Annal. XIV. c. 44.* haud temere rogatur: *num ex fuso exercitu, cum decimus quisque fuste (e) feritur, etiam strenui sortiuntur?* Quae C. Cassii dubitatio magis me incitat, ne in crimine a multitudine commisso illam decimationem assensu meo firmem: nisi quidem omnes extra controuersiam crimine sese commaculauerint. Et tum permitto cum Boeclero, cuius hic rectum & solidum iudicium est, valere illud Cassianum: *Mixturam iniquitatis in minimis, qua vitari*

(e) Vocatur alioquin hoc supplicium capitale *fusuarium*, de quo Lipsius alique de re militari Romanorum Scriptores. Vnde Tacitus *FVSTE* inquit *FERITVR*, seu caditur. Conferatur *Suflermannus de panis militaribus* docte differens cap. IX.

vitari non potuit, utilitate publica rependi. Quam mixturam e præcedenti periodo in f. exponas velim. Vnde tum iustius, tum consultius erit iterum, vt in architectos sceleris animaduertatur. Quod Liuius lib. XXVIII. c. 26. ipsis placuisse Romanis adnotat, deliberantibus, vtrum in capita seditionis excandescerent, an plurimum supplicio defectionem vindicarent? Et vicit, inquit, sententia lenior, vt vnde orta culpa esset, ibi pœna consisteret, idque ad multitudinis castigationem satis esse.

§. XXXVI.

Qui seueriores hic sese ostendunt, & Principibus calidiora consilia subministrant, non tam fortes sunt, quam omnium timidissimi. In hoc enim crudelium hominum certissima nota offenditur, vt, quia nimium metuunt, sæuiant, nec tutos existiment sese, nisi cadant omnes, qui odiosas sibi suspiciones adtulere. Inde est, quod Theodosium magnum ceu meticulosum hac parte depingat Gallorum disertissimus Flechierus septem circiter millia Theffalonicensium ciuium sæuo exemplo occidi iubentem; quemadmodum Plutarchus Syllam sanguinarium vrbis Prænestis ciues omnes cruento supplicio tollentem aliaque immania patrantem tanquam imbellem & ad quosuis inanes sonos pauidum describit.

§. XXXVII.

Dices: nos nimium lenes, ac securos, nec rerum ciuiliū peritos videri: exasperandas aliquando pœnas, ne quis patriæ, sui ipsius, liberorum, ac totius Reipublicæ ignaue obliuiscatur. Non ignoro hoc: sed vix eum mitem, ne dum lenem vltra modum puto appellandum, qui capita factionis suadet damnanda; nec, vt dissoluatur societas, vt auferantur priuilegia, vt subruantur muri, vt inducatur pro re nata
aratum,

aratum, intercedit, multo minus ut delinquentes omnes ære mulctentur, repugnat. At perperam nobis vitio vertitur, quod innoxios opprimi nolimus, nec alæ eorum vitam committendam, nec cum Couarruua (f) aliisque pecunia saltem, opibus, fortunisque priuandos statuamus, qui extra noxiam sunt positi. Nam & multa pœna est, quæ meritum poscit. Quod si ipsimet ad patriæ, vel collegii libertatem ac priuilegia redimenda auri argentique quoddam pondus exsoluere cupiant, nemo impediet, nec pro iniusto ac multatitio ære habebit.

§. XXXVIII.

Interea vix diffiteor, Pontifices hac parte æquiores videri, quam iuris civilis sacerdotes. Nec enim prælati factum ecclesiæ iuribus derogat *c. 5. X. de in integr. restit.* Nec ob vniuersitatis peccatum diris omnes deuuentur, aut a communione ecclesiæ separantur, cum mulieres, pueri & infantes in ea sint quibus nihil imputari culpæ potest. Saltem hæc Innocentii IV. ratio, quæ *cap. 5. Lib. VI. de sent. excomm.* adducitur, sat prægnans est, a Brunnemanno, (g) quoque haud temere approbata. Absurdum quippe est, cum dolore amputari eam corporis partem, quæ non computruit, ut loquitur Ambrosius *lib. II. de officiis ministrorum cap. 17.* estque falsum de cetero Pontifices statuisse vnquam, & vnquam, vniuersitatem non delinquere. Potius hoc verum est, extimasse eos, aliquando vsu venire, ut ne vniuersis & singulis infligi pœna, multo minus adtribui omnibus audacia & veneno tincta malignitas possit. Vnde valde vereor,

E

ve

(f) Variar. Ref. Lib. II. cap. 8.

(g) ad authent. l. 13 C. de Episcop. & Cler.

vt Gæddeus (b) recte rationes subducat, quando Innocentium III. *cap. 53. X. de sent. excommunicat*, eum contrauentem sententiæ vulgari adducit. Ipsemet etenim fatetur tandem, eundem Pontificem pecuniariæ poenæ vniuersitatem peccantem subiicere, non autem criminali: ex quo liquet, non posse illum statuere, communitatem a delicto immunem esse. At rursus falsum est, Innocentium eius esse *capituli* auctorem, cum sit Honorius III. Deinde nec hoc veritati congruit, criminaliter, aut etiam pecuniariter, Præsulem Romanum in vniuersitatem statuisse animaduertendum, quando quidem *consiliarios & officiales* ciuitatis Pisanæ tantum fulmine sacro feriendos censet, siquidem priuilegiis ecclesiæ contraria statuta peruicaci ratione tueri satagant. Ex quo confit, nunquam Honorio in mentem venisse, tota vt Respublica anathematis vinculo innodaretur. Cuius prospicientiæ exempla non sane laude carerent, si eodem temper tenore decretis suis insitissent Romani Episcopi.

§. XXXIX.

Ceterum & illud merito negatur, quod Reinoldus Curicke Gedanensis *Comment. de priuilegiis cap. 13.* Innocentio III. imputat, ac si is *cap. 12. X. de poenis* parœcianos Vicentiniæ ecclesiæ omnes feudis ac beneficiis censuerit priuandos. Diuersum ex integra epistola, quæ LVII. est Libristimi innotescit. Solos enim interfectores & cædis conscios eorumque heredes sic ille legitur coercendos præcepisse, quod nec feudorum iuri repugnat: quanquam alioquin id indubium prorsus, ciuitatem, quæ in Episcopum insurgit, eumque

(b) De verbor. signif. 1, 17.

que neci dat, episcopali sede mulctari, quod genus pœnæ ex facto subiit Scyllacenorum vrbs, quæ est in ora Calabriae (1) *can. 25. causſ. xxv. quæst. vi.* Neque mihi dubium hæret, quin id e principiis iuris ecclesiastici defendi utcunque queat: cum certe beneficium sit, ciuitatem habere episcopum, eumque residere in illa: præfulem vero interficere non solum maximum crimen, sed & dignum animaduersione ad posteros durante creditum semper fuit. Etsi namque mulieres forte, infantes nonnullique e toto coetu a facinore tam immani immunes persistunt; tamen *quidam* illi vix possunt dilucide cognosci: infantes & mulieres vero sicuti nec primario loco, nec princeps causa sunt quare ciuitas priuilegiis ornatur; ita, vbi illa auferuntur ex iustis causis, itidem illi respici non solent: multo minus apti videntur, qui dignitatem & honores sustineant, vel ciuitatem repræsentent, quæ non sine beneficio summi Pontificis sedis episcopalis prærogatiuo iure fuit donata. Itaque quidquid illi amittere videntur, ad *συμβεβηκότα* pertinet, quæ æquo omnes animo ferant oportet; præsertim, cum non tam in innoxios dirigatur pœna, quam ceteros, qui in criminis societatem venire. Accedit, quod tali ciuitati in Præsules suos sæuienti non desint VISITATORES episcopi, nec alii flamines, nec omnis penitus spes præscindatur, recuperandi pristinum decus, sicubi respiceat, ac laudandis illa factis Pontificis

E 2

fauo-

(1) Vide, quæ Ferdinandus Vghelli de Episcopis Squillaci, seu Scyllacensibus collegit *Italia Sacra Tom. IX edit. secunda f. 422.* Patet enim hinc, obrigisse huic iterum ciuitati Episcopos, eoque restitutum, quod amiserat, decus. Habent etiam idem *Vghelli* & editor *Colleti* in notis adiectis, quæ ad causam notam faciunt *p. 423. seq.*

fauorem, ac nouum beneficium mereatur, melioresque ciues in sinu fouere suo incipiat. Saltem ea ratione Ioannes II. Cafario Arelatensi *epist. I.* rescripsit, Contumelioso Episcopo Regensi deiecto: *In cuius, inquit, locum Visitatorem constituite, donec proprium ecclesia, quæ eius est euacuata sacerdotio, mereri valeat sacerdotem.*

§. XL.

Non puto, me abberraturum a ianua, si ausim tueri, Pontificem Scyllacenorum proteruiam eo modo coercuisse in sacris, quo Romani receptam castigauere Capuam in ciuilibus, de qua Liuius (*k*) significantissime: *Ceterum habitari tantum tanquam urbem Capuam frequentarique placuit, corpus nullum ciuitatis, nec senatus, nec plebis concilium nec magistratus est, sine consilio publico, sine imperio multitudinem, nullius rei inter se sociam, ad consensum inhabilem fore, Præfectum ad iura reddenda ab Roma quotannis misuros sanxerunt Patres.* Huiusmodi præfectis comparandus est visitator Pontificis in vrbe Scyllacenorum, aut alia, quæ sedis episcopalis honore exiit. Trunca est talis ecclesia, sine senatu, sine moderatore, sine imperio. Quod quanquam acerbum accidat pluribus, iisque cum maxime, qui nulli dolo obnoxii fuere; puto tamen hic valituram demum Grotii ac Hertii rationem, quam alia sub *χέρες* reiecimus supra, nihil proprie amittere singulos, quandoquidem ea, quæ vniuersitatis sunt, non pertineant ad singulos, quemadmodum, quæ singulorum sunt, non protinus vniuersitati censeantur propria.

§. LXI.

Sed istud vero nullo iuris colore defendi potest, puniri oppi-

(*k*) Histor. Lib. XXVI c. 57.

oppida atque vniuersitates, vbi, qui deliquere, non amplius superant. Quamuis etenim vniuersitas, post multorum sæculorum decursum, maneat vniuersitas, quia ex distantibus partibus constat, quarum vna sine dissolutione totius perpeti iunctura alteri succedit, eandemque nihilo minus speciem seruet; non est tamen hæcce vnitas eo trahenda temere, vt, dum omnes diem suum obiere, qui a recti tramite sese auerterant, in succedentium præiudicium fingatur delicti ^{μωρῶς} ac meritum, quod non est querendum in toto, sed membris, quæ hac parte semper considerantur seorsum. (1) At illa, quæ nunc animo oculisque obseruantur, non modo nullum verum crimen commiserunt; sed & ne ficta quidem infamia conflagrant. Vbi vero peccatum deficit, meritum vanescit: vbi nullum meritum, nulla pœna cogitatur, ac multo minus infligitur. Quocirca vani omnes sunt, qui, quod ciuitates dicuntur immortales, æterna in eas odia agitanda, nec vlllo tempore extingui earum delicta, sibi persuadent; furenti Alexandro hac parte similes, qui, dum Persas oppugnabat, antiquas de illorum in Græcos omnes odio fabulas repetitum ibat, varia immiscens, quæ Parmenioni, multum sapientiori, fastidium mouebat; sicuti Grotius retulit ex Arriano *Lib. II. de I. B. & P. cap. XXI. §. 8.* Rectius incedunt, qui iræ & cupiditatibus suis modum figunt, & præsentibus causis sectari veterum iniuriarum obliuiscuntur; in primis cum pœnæ & delicta non sic communicentur cum post futuri sæculi ho-

E 3

mini-

(1) Contrarium persuaserunt multis *locorum legalium* scriptores, in quibus Eberhardus familiam ducit. Hi audacter statuerunt, non esse absurdum si a contractuum & pactorum, quæ ineunt vniuersitates, communione argumentum ducatur ad vnitatem in delinquendo: in quo latet *ψεύδης*.

minibus, atque præmia & beneficia continuatæ virtutis indices. Quæ omnia sicuti Grotius luculenter exposuit; ita pluribus afferendis hoc loco merito superfedemus: id solum addentes, eadem mentis ægritudine aborare, qui Germanorum in Romanos imperium a Cæsaris, Drusi aliorumque Romanorum Imperatorum in Teutoniæ populos iniuriis arcessunt, eoque seruitute & sanguine Italis Quiritibusque recentiori ætate iure parentatum ingeminant. Longe enim alia peritioribus cognita sunt, quæ ansam dedere Francis Germanisque, vt Langobardorum regna euerterent, & Romani imperii habenas capefferent. Non sicut Adami peccatum totum genus humanum contagio suo infecit, inque eo omnes deliquerunt, etiam successores in oppidis, societatibus ac collegiis turpia patrarunt, cum iura abrumperent maiores, atavi, abavi, & aui. Potius immanis hæc est & stulta persuasio, vt, quia claudi incesserunt patres, ac lumina amiserunt, articulis sedeant posteri colligatis, orbenturque oculis, ac sine sua culpa feris lacerentur pœnis. Ita enim primum bonum in vniuersitate foret, NON NASCI, secundum, CITIVS MORI, & tanquam ex incendio delendæ fortunæ effugere: siquidem omnes in vniuersitate, oppidis atque vniuersitatibus successores materia deberent esse, per quam diffunderent se mala maiorum meliusque, credo, fuisset, si nihil vnquam muneris accepissent sequioris ætatis senatores, quam vt nunc ob antecessorum sacrilegam impietatem, & mores peruersos cruciatibus innocentium, aut auri pondere extorto pasceretur, nescio, quis, fauorumque dentium mordacitate laniarentur insontium ciuium corpora & collegia.

§. XLII.

Sed linquamus tam illepada, & inter sobrios baccari iniustas

flas animas finamus, examinaturi quæstionem magis necessariam: an videlicet, morte deletis, qui peccauerant, suarecuperet bona atque amissa iura vniuersitas? Et videtur id primo obtutu. At certum habemus, id quod extinctum, non reuiscere, nisi hoc dictum promissumue. Sed nihil fingas dictum, non igitur ius habebunt petendi amissa per se, qui nunc sustinent conficiuntque personam compositam, hoc est, vniuersitatem, aut etiam tanquam multitudo sine societate considerantur adhuc. Quidquid spei superest, a nouo beneficio summæ potestatis pendeat. Nouum autem sicuti non est vetus; ita quod accipiunt, recenti Principis supremi benignitati acceptum erit ferendum. Quod è feudorum iure de agnatis in medium fertur, ad rem non facit. Feudum ad liberos velut hereditas transit; qui, si deliquit Pater, ac prædia, & terras propterea amisit, nil certe inueniunt, quod suo adiungere patrimonio possint. Agnati vero causam a deiectis propter infidelitatem non habent; sed aliunde accipiunt, quidquid illis, extincta familia delirante, obtrigit: ut taceam, eos, qui sunt de familia, non referre collegii, aut sodalitatatis vni us *πρόσωπον*.

§. XLIII.

Corpus vero, quod mortem subiit, non existere amplius merito censetur. Nec reprehendendus est Cneus Piso, quod *Athenienses tot cladibus extinctos non amplius ATHENIENSES, sed colluuiem nationum appellauit: (m)* quamuis in hoc sibi ipsi & ante dictis repugnantia cumlaret: *hos esse Mithridatis aduersus Sullam, Antonii aduersus diuum Augustum socios: etiam vetera obiectans, quæ in Macedones improspere, violen-*

(m) Tacitus *Annal. Lib. II. cap. 55. n. 1.*

leniter in suos fecissent. Quomodo namque hæc illis exprobrare potis erat Pilò, ni veteres essent Athenienses? quod iam animaduertit Grotius *Lib. II. de I. P. & Pac. cap. IX.* & Amelotus ad *h. l.* resque eo redit, an vnquam ad incitas ita redacta fuerit Atheniensium respublica, vt exspirauerit penitus? quod iam nostrum non est excutere.

§. XLIV.

Sed sumamus ciuitatem, aut vniuersitatem, in qua corporis ratio seu perfecta iuris communitas sit sublata, vel membra hinc illinc dispersa; singentes insuper, restorere illam & summæ potestatis fauore ita recreari, vt corpus esse iterum incipiat, imaginemque reipublicæ recipiat, ceu de Capua memorat Velleius Paterculus. Quamquam enim Velleius *lib. II. cap. 44.* ampigie loquitur, ita vt critici certent, quid sit: *IVS AB HIS restitutum post annos circiter CLII. quam bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat;* non puto tamen, ea in re diu esse sudandum, quum de Cæsare & Pompeio Historicus verba fecerit, *HOC* sualore, vt ager Campanus plebi diuideretur, *ILLO* legislatore. Quocirca *AB HIS* merito ius Capuæ restitutum dicitur, ius ciuitatis, quod olim amiserat; vt recte arguunt Isaacus Vossius cum Nicolao Heinsio, *iis*, quo ante proditam Hannibali urbem fuerat. Et nemo somniabit interea, Capuanosi iure suo, posteaquam progenies proditorum euauit, recuperasse adempta. Potius patet, fecisse coloniam eo deductam, vt nouum beneficium iis impertirent Cæsar Pompeiusque affinitate arctius tum temporis coniuncti; nec improbabile, plura pedetentim ab Imperatoribus fuisse adiecta priuilegia noua.

§. XLV.

Simili ratione Spartianus in Seuero *cap. XVII.* commemorasse

rasse dicitur, hunc Imperatorem Alexandrinis, *ius Buleutarum* dedisse, quod publicum fuisset consilium, diu iis ademptum. Sed dicitur hoc a *Barheyraco* longiori paraphrasi *Grotii* notam exponente. Saltem nec *Spartianus* id prodit, nec *Grotius* ita *Spartianum* intelligit. Tale enim consilium nunquam habuerit Alexandrini, eoque nunquam amiserit. Ait *Spartianus*: *Deinde Alexandrinis ius Buleutarum dedit; qui sine publico consilio, ITA UT SUB REGIBVS ante virebant, vno IUDICE contenti, quem Caesar dedisset.* Itaque ut sub Regibus vno iudice agebant contenti, ita sub Romanis vsque ad *Septimum Seuerum*, quem hi appellauerunt iuridicum. Solus *Reinesius* *Spartianum* refellit; eumque ignorasse scribit, (*) Alexandrinos olim indigenam magistratum habuisse *ἀρχιδμασιν* dictum: cui *Buleutas* adiecerit demum *Seuerus*, non autem ut decuriones, seu senatores *in participatum cum iuridico venirent*. Sed valde vereor, ne & *Reinesius* a veritate declinet. Nusquam enim legitur, etate *Severi* vel defuisse iuridicum Alexandriæ, vel præter iuridicum, proprium eos & indigenam magistratum habuisse quem iuridici nomine perperam insigniuisset *Spartianus*, qui fuisset iudex Ægyptius. Vnde adhuc valde dubium, quid muneris gesserit ille *ἀρχιδμασιν*? Et putem, fuisse eum defensorem patriæ, agentem & inducentem lites, voce libera commoditates Alexandrinæ ciuitatis tuentem: a qua coniectura non abhorrent, quæ *Jacobus Gothofredus lib. XII. C. Theod. ad l. 189. 190. 192. 193.* illustrandas adtulit inque primis circa finem e *Luciano* adnotauit, quem videsis. Quibus si addideris *Dioni Cassio* memorata *Lib. LI. p. 457. ed. Leuncl.* *Reinesio* vix præbebis ad sensum; de cuius adsertis iam dubitauit

F

(*) Inscript. Classe II. n. XXVI,

tauit *Nodius* ad tit. ff. de *Iuridico Alexandria*. Itaque alia municipiorum & vniuersitatum exempla sunt conquirenda, quibus amissa iura sint reddita, aut noua indulta; qualia copiose tum e veteri historiarum recentiori suppeditat laudatus *Curike comment. de priuileg. cap. XIII.*

§. XLVI.

Verum quid? si iniuste damnata vniuersitas, nec audita sit vnquam, sed præcipiti consilio omnibus spoliata priuilegiis ac iuribus, intercepto simul, qui eos colligabat spiritu; Et nemo futurus est paullo humanior, qui neget, nihil illi affricari maculæ, nec quidquam iure videri ereptum, in se nulla sit sententia, an innoxia prorsus id genus mystica persona & a crimine immunis, cuius causa est interea pœnæ serendæ ad dicta. Nec dubito, quin illa tum pro tribunali supremi Numinis, tum hominum quoque saniorum iudicio incolumis persistat, nec vlla indulgentia, aut absolute indigeat, cum nulla ratione ea sese sententia intelligat obligatam: præsertim si error, vt aiunt, intolerabilis subsit, aut vitium insanabile intercurrat certum. Sed fieri tamen sæpe potest ac solet, ut in foro exteriori nec omnibus tale vitium illico innotescat, nec satis tutum videatur, vt a necessitate parendi proprio sese ausu liberet ciuitas; &, condemnatione non adtenta, pristina iura continuet. Hinc multo consultius, vt ad superiorem iudicem eatur, præsertim cum pro Principe iuris speciem non prorsus negligente præsumtio pugnet, nihil eum fecisse iniuste, ac contra fas. Quod si vero superior non sit, tum quidem vel serenda est iniquitas forti animo, vel confugiendum ad preces; eoque pacto huic rei accommodari haud inepte potest, quod Canonici iuris magistri inculcant: *Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta, timenda est.* Quod eo inte-

Eca

rea sensu intelligas cave, ac si iniusta sententia aliquid efficien-
 tia & solidi in iure contineret. Id enim nec *Canonistæ* volunt;
 qui hoc axioma e Gregorii Magni homiliis didicere; probe
 gnari, decretum ab omni iure vacuum, atque ipsum *excom-*
municatiois fulmen in innocentes eiaculatum neminem feri-
 re, aut vincire; sed iuste tamen metui, quia a potentiori pro-
 latum & emissum, cui sine summo offendiculo ac manifesto
 pietatis impedimento obsequium negare nemo potest. Et fac
 vero, restitui demum, postquam deserbuit Principis ira, ini-
 quam sententiam passos ex capite iustitiæ, & non erit dubi-
 tandum, quin sint cum plenissimo effectu restituti; & hono-
 res, & bona, & iura prærogatiua omnia recuperent, quia inno-
 centiam suam liquido demonstrarunt; idque, quod præcipiti
 mente decretum, nullius certe momenti atque efficien-
 tiæ fuit. Cumque alias disputent Consulti, an alienata iam a fisco inque
 alium translata primis dominis reddi oporteat; hic profecto
 silebunt, cum causa distractionis ab initio non constiterit,
 totumque delictum, ob quod extrema subiit miseranda uni-
 versitas, in commentitiis reponendum sit. Quocirca & fru-
 ctus restituentur cum re, aut pretium in fiscum ex alienatione
 redactum, siquidem tolli ab altero sine magno dispendio in-
 commodoque nequeat. Alioquin enim perperam accipiens
 de iure quæsito garriet sibi non auferendo; cum pro resti-
 tutis ipsa iustitia verba faciat; nec illi sine causa retinere li-
 ceat, quod alteri iniustissima ratione est ademptum: latius
 hæc persequente Peregrino *de iure fisci Lib. V. tit. II. n. 34 seq.*
 itemque Francisco Sarmiento Hispano ad legem Gallus §. *Q*
quid si tantum n. 68.

§. XLVII.

Quod secus est in restitutione, quæ sit ex mera benigni-
 rate

tate & gratia. Tum enim neque fructus pensabuntur sentiam passis quia ex bonis prouenere, quæ iure abstulerat fiscus; neque alienata reddentur; quia facultatem alienandi habuit Princeps punito & accipere alter potuit bona fide: nisi quidem *largissimam restitutioni legem* dixerit; quod interea non præsumitur fecisse, sed probandum est utique.

§. XLVIII.

Eo probato, plenissime rursus in sede sua collocatur communitas, cunctaque retribuantur illi atque adnumerantur, perinde ac si iustitiæ ratio Principem impulisset, ut rehibitionem decerneret. Quanquam enim alienata bona restituenda non videntur, ne principale beneficium aliis officiat, & ius illis quæsitum eripiat, per quos distributæ sunt res comissæ; credo tamen, licere id summæ potestati ex causa utilitatis publicæ, (o) ob quam modo amplissimo in integrum restituit civitatem, cui olim erat iratus. Nec hæreo, actiones quoque in personam huiusmodi vniuersitati saluas esse, quas forte remisit debitoribus fiscus, ad quem ex illius delicto peruenire iura, copiar, facultates & credita vniuersa. Quam positionem multi quidem negare solent doctores, rati, iura in personam, & obligationes omnes eo momento videri extincta, cum capite minuitur tota *κοινότης*, seu communitas municipalis. Sed sicuti iura in rem ipsimet fatentur restitui; ita afferendum est argumentum cogens, quare, Principis facto interueniente, reuiuiscere nequeat ius crediti? Ponimus enim, ex causa utilitatis publicæ tolli posse ius quæsitum ab illo, cui donatum, quique de lucro certat.

Quod

(o) H. Zoësius ad ff. de sentent. pass. & restit. n. 7. Gaius de P. P. l. II. c. f. n. 24. Sarmiento l. c. Peregrinus.

Quod si vero ex iure, merito ac lege redintegrantur vniuersa, eo minores restant scrupuli, repeti quoque creditum posse, quod, tabulis redditis, acceptum debitori tulit princeps Magistratus, præcipue, si statuatur, illis esse remissionem factam, qui sub eius potestate & iurisdictione vitam viuunt. Sed fingas, externæ Reipublicæ, aut eius ciui liberationem obtigisse; & iterum censeo, si iure agatur, non vi, simulque rationem audiant debitores, reuiuiscere hoc casu obligationem, cum sine causis liberalis non solum fuerit donator, sed & de re & iure alieno pro arbitrio nec potuerit, nec uoluerit esse largus, cum damnati commiserint nihil, ob quod priuarentur credito. Aliud foret, si municipium aliquid fecisset poena dignum. Tum enim merito occiderent donatori: Tu ius habuisti ex municipum delicto, ut eorum bona, copias & actiones ad fiscum reuocares. Reuocasti: quodque tuum erat, ac tibi debuimus, qui in locum municipii huiusque ius uenisti, nobis acceptum tulisti; nihil restituamus igitur. Non tibi, quia a Te causam habemus, non sodalibus municipii, quia merito eos omnibus rebus & actionibus exuisti. Amissa non amplius pertinere ad creditores nostros, sed ad te; qui, si poeniteat te facti, atque in veteri sede afflictos collocandos censeas, alio remunerare illos modo ac pensare aliquid ex alio poteris. Utilitatis publicæ color nos vix tangit. Quod tibi utile, nobis molestum accidit: & imperium autem eminens, ex quo ciues tuos compellere ad restituendum potis es, nos non attinget: nihilque hac parte ad rem faciet, nos de lucro captando certare, ac tuos de damno vitando: quandoquidem primo damnum, quod quis sua culpa sentit, damnum non est; deinde, si fortean pro damno habeas, quod amisit municipium, tu,

quæsumus, id renumeres illi. Si reparabuntur cuncta; nec nostra tandem intererit, vtut & quæstum temporum prætorum refarcias. Nos autem nihil reddemus semel punitis; quæ bona fide & iusto titulo tuo accepimus arbitrato. An vsu euenire & offerri iurium pericis id genus exemplum possit, illis, credo, incertum, aut ambiguum vix videbitur, qui litem inter Thebanos & Thessalos, de qua Quintilianus *L. V. Instit. cap. X.* mentionem facit, suis ponderibus exigunt. Reddidit enim hisce Alexander tabulas crediti, cum euerisset Thebas; constatque plus satis, summam debiti Thebanos demum a Thessalis iuisse repperitum. Saltem vt similis conungat casus, impossibile, aut potius infinitum non est.

§. XLIX.

Cum quo eleganti themate si nostræ dissertationi vltimam imponeremus inanum, nemo fortassis id nobis versurus esset vitio; inprimis, quum incognitum nulli sit, quæ academicis exercitiis constituta sit meta. Sed iuuat vnum adhuc excutere quæsitum. Qui pœna affici debent, præsentibus non solum sint, sed & libertatem defendendi sese habeant oportet. Quomodo igitur pro fortunis suis loquatur vniuersitas, & per quem defensionis suæ præsidia explicabit? Cum enim illa ad vere delinquendum apta sit, eoque criminale negotium eidem intendi queat, incendaturque sæpius; atque vniuersitas interea per se in iudicio stare nequiquam soleat, nec, etiamsi omnes comparere cupiant, possit; in criminalibus causis vero, si pœna in relegationem, aut fustigationem desinat, aut etiam capitis periculum sceleris sociis impendat, procurator reiiciatur; perplexa & anceps oriri videtur controuersia quid in tanta legum ac iuris collisione sit statuendum? Syndicus namque, vtunque consideretur, Procuratoris sane vicem

cem subit: ac veluti hic res hominum singularium in iudicio curat; ita ille personæ compositæ negotia expedit, & pro vniuersitate sua in ius vocat, & vocatur, iudicium postulat, & patitur, suæque communitatis sodales vmbone suo protegit. At quum accusationis procella culpato peruertere possit, effricque interea nequeat, vt innocens afficiatur supplicio, & Syndicus autem ab omni contracta labe immunis censeatur, sicque exsecutio sententiæ certo deficiat, ceu in procuratore innoxio; ab hoc sane ad alterum consecutio neclitur minime spernenda, nimirum, ne admittatur Syndicus. Sed peruulgata tamen Doctorum opinio est, Syndicum in capitali fraude & crimine ab vniuersitate auertendo sine discrimine adhiberi, & nunquam fere excludi. Cuius rei ratio in eo potissimum cubare existimatur, quod oppida, municipia, collegia non sint de fuga suspecta; nec etiam possibile iuris sensu, vt præsentis compareant vniuersi: ideoque, quod in priuatis rebus personisque prohibitum, in publicis & communibus sodalitiis caussis credetur licitum. Ex quo confit, vt precario Galli (p) aliorumque argumento, quo vtuntur, ne utiquam indigeamus, quod in vniuersitate non occurrat capital, aut pœna corporis acerba. Est enim hoc, si summum contueamur ius, perspicue fallum; cum sane in omnes animaduertere Princeps possit, qui vno animo nefarium facinus patrauerit. Quod iam Lautderbachius de Syndicis §. LXIII. obseruauit dissentientesque in viam, a qua declinant, reduxit; monens simul, mandatum hic a Pragmaticis requiri speciale: quod etsi legibus non probatur,

(p) de P. P. Lib. I. cap. X. n. 11.

batur, vtut largiter in medium adducuntur ; est tamen id rationi satis conueniens, dignumque, quod attendatur, vtileque, ne negligatur. Cumque transmissio actorum in mores irrepserit, ac Princeps in propria caussa sibi vtilitates vix soleat posthabere, idcirco non erit reprehendendus, multo minus irato vultu contuendus Syndicus, si, quod iura permittunt, beneficium suis quoque impertiendum vrgeat idem. Plura nunc non habeo dicere in tanta temporis ac chartæ penuria. Manum ergo de tabula.

F I N I S.

155053

8

AB 155053

Kl 468 nd

